

ORTA ƏSRLƏR DÖVRÜNDƏ NAXÇIVANDA BAZARLARIN İNKİŞAFI

Sara HACIYEVA,

*AMEA-nın Naxçıvan bölməsinin Tarix,
Etnoqrafiya və Arxeologiya İnstitutunun əməkdaşı,
tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
hacyevasara@yahoo.com*

AÇAR SÖZLƏR: *Naxçıvan bölgəsi, bazar münasibətləri, iqtisadiyyat, ticarət əlaqələri.*

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: *Нахчыванский регион, рыночные отношения, экономика, торговые связи.*

KEYWORDS: *The Nakhchivan region, market relations, economy, commercial relations.*

Qədim dövrlərdən başlayaraq şərqin əksər şəhərlərində bazarlar fəaliyyət göstərmişdir. Orta əsrlər dövründə isə ticarət üçün beynəlxalq pul sistemi nə qədər aparıcı təsisat rolu oynayırdısa, bazarlar da o dərəcədə təcrübi əhəmiyyətli, həm də zəruri fəaliyyət məkanı idi. O dövrdə bazar şəhərin əsas göstəricilərindən biri sayılırdı. IX-X əsr ərəb coğrafiyaçıları istənilən iri yaşayış məntəqəsini xarakterizə edərkən, onun “şəhər” olaraq təyini üçün əsas əlamətlərdən biri kimi bazarın mövcudluğunu göstərirdi [1, s. 165]. Müsəlman şəriət qanunlarına görə, bazarda ticarətlə məşğul olmaq dindar üçün məqbul və savab əməl hesab edilirdi. Həmçinin İslam dininə görə, “Bazar – Tanrının açdığı süfrədir və hər gələn buradan öz payını götürür”, “Bazar – Şeytanla cihad etmək üçün bir məkandır” deyə söylənilmişdir [2, s. 139].

Bəhs olunan dövrdə Naxçıvanda sənətkarlığın, kənd təsərrüfatının inkişafı ticarətin genişlənməsinə və bölgədə yeni bazarların meydana gəlməsinə şərait yaratmışdır. Tarixin müxtəlif dövrlərində olmuş bir çox müharibələr dəfələrlə buradakı digər maddi mədəniyyət nümunələri kimi ticarət məkanlarının– bazarların da dəfələrlə yerlə yeksan olunmasına səbəb olmuşdur. Lakin Naxçıvanın əlverişli coğrafi mövqeyi, onun Şərqdən Qərbə və əksinə gedən ticarət yollarının üzərində yerləşməsi burada çoxsaylı karvansaraların, məscidlərin, bazarların tikilməsinə səbəb olmuş və zaman-zaman dağıdılan mədəniyyət və ticarət obyektləri yenidən bərpa edilmişdi. Dövrün digər tikililəri ilə yanaşı ticarət mərkəzlərinin (Rasta və Çarşı bazarların) tikilməsi şəhərlərin inkişafına əhəmiyyətli təsir göstərmişdir. Müxtəlif ticarət yollarının kəşifdiyi şəhərdə çoxlu sayda bazarlar, dükanlar, sənətkar emalatxanaları və s. iqtisadi baxımdan əhəmiyyətli obyektlər var idi ki, onlar sənətkarlıq, kənd təsərrüfatı və ticarət mallarının alqı-satqısını genişləndirirdi. Qeyd edək ki, bazar bütün növ məhsulların satışı və alışı üçün əlverişli olduğundan sənətkarların da çox hissəsinin əsas iş yerləri bazarlarda yerləşmişdi.

Naxçıvan bazarları böyük və izdihamlı olurdu. O dövrdə Naxçıvan özünün məhsuldar

bazarları ilə şöhrət tapmışdı. Ölkənin digər yerlərində olduğu kimi Naxçıvan şəhərində də alver pərakəndə və topdansatış ticarəti şəklində aparılırdı. Topdansatış ticarətlə əsas etibarilə iri və gəlmə tacirlər məşğul olurdular. Burada müxtəlif ölkələrdən gəlmiş tacirlərə təsadüf edilirdi. Bazarlarda Çindən, Misirdən, İrandan, Türkiyədən, Hindistandan, İraqdan, Orta Asiyadan gətirilmiş müxtəlif növlü mallarla yanaşı, azərbaycanlı sənətkarlar tərəfindən yüksək zövqlə hazırlanmış əşyalar – saxsı və mis qablar, xalçalar, parçalar, zərgərlik məmulatları və s. satılırdı. Naxçıvan bazarlarında yerli ustaların hazırladıqları gümüş, mis, saxsı qablar, zərif parçalar, o cümlədən qanovuz, atlas, zərbaft, tafta, cavahir, çit, silah, bəzək əşyaları ilə yanaşı, xarici tacirlərin gətirdikləri mallar da satılırdı [3, s. 112].

Rus müəllifi V.Qriqoryevin verdiyi məlumata görə, Naxçıvan şəhər bazarı üstü qamışla örtülmüş kiçik daş dükanlardan ibarət olmuşdur [4, s. 68-69]. Avropa səyyahlarının məlumatına görə, Naxçıvan şəhərində üstüörtülü küçələrdə ticarət cərgələri təşkil edilir, müxtəlif yerli və gətirilmə mallar satılırdı. Naxçıvan bazarlarında intensiv ticarət gedirdi. J.Şardenin qeyd etdiyi kimi, “uzun və üstüörtülü küçələrin hər iki tərəfində köşklər qurulur, müxtəlif sənətkarlıq və ərzaq məhsulları satılırdı. Orada böyük bazarlar deyilən hər iki tərəfi müxtəlif cür mal və yeyinti məhsulları satılan dükanlarla dolu qalereyalardan, yaxud örtülü küçələrdən ibarətdir. Naxçıvanda beş karvansara, hamamlar, bazar meydanları, tütün və qəhvə verən iri mehmanxanalar və təxminən iki min ev vardır” [5, s. 20, 45].

Yaşlı əhəlinin verdikləri məlumatlarla Şardenin məlumatları üst-üstə düşür. Əhali şəhər mərkəzini belə təsvir edir. Bazar çayının yuxarısında dördkünc bazar, bu bazarda karvansara və örtülü dükanlar var idi. Orta əsrlər dövründə müsəlman şəhərlərində bazar adətən cümə məscidinin yaxınlığında salınırdı və müsəlman tacirinin “həm ziyarət, həm ticarət” işini unutmaması məqsədi daşıyırdı. Naxçıvanın şəhər əhalisi arasında “Anbar” məhəlləsi adı ilə tanınan ərəzi vaxtilə şəhər meydanından indiki Cümə məscidinə qədər uzanan məsafədə yerləşən alış-veriş mərkəzinin – “Rasta bazar” – qızıl, zərgərlik dükanları yerləşən örtülü bazardan və “Çarşı bazar” da topdansatış ticarəti ilə məşğul olanların yerli tacirlərlə alış-veriş mərkəzi olmuşdur. Mərkəzi bazarla şəhər çayı arasında Cümə məscidi yerləşir. Məscidin qarşısında mədrəsə binası ucalırdı. Şəhərin mərkəzindən keçən şəhər çayı Cümə məscidinin qarşı tərəfindəki həyətidən keçərək Bazar gölünə tökülürdü. Bazar çayının üzərində məsciddən şimal və bazar gölünün yuxarısında Şərq üslubunda tikilmiş hamamlar var idi [6].

Bəhs olunan dövrlərdə bazarların zahiri görkəmi şəhərdən asılı olaraq fərqlənirdi. Bazarlar qapalı (üstü örtülü) idi. Bazarlarla yanaşı, yarmarkalar da ticarətin ayrılmaz tərkib hissəsini təşkil edirdi. Topdansatış ticarəti ilə məşğul olan tacirlər yarmarkalarda görüşür və ən iri ticarət əməliyyatları burada aparılırdı. XVI əsrdə Naxçıvandakı tacirlər zümrəsi şəhərdə hakim mövqe tutan feodallardan fərqli olaraq kəndlilərin istismarında vasitəli şəkildə iştirak edir, ticarət kapitalının artmasına səbəb olurdu. Həmin dövrdə Azərbaycanda yerli bazarların formalaşmasında müəyyən inkişaf nəzərə çarpırdı. Avropa ölkələrini Səfəvi torpaqları ilə birləşdirən yollar Naxçıvan ərazisindən keçdiyindən burada ticarət üçün böyük bazarlar və digər alış-satış məntəqələri fəaliyyət göstərirdi. Böyük İpək Yolu bu dövrdə də Naxçıvan ərazisində

iqtisadiyyatın və mədəniyyətin inkişafına güclü təsir göstərmişdir. XVI əsrdə nəinki Naxçıvan, həmçinin Ordubad, Əylis Culfa kimi şəhərlərin böyük ticarət əhəmiyyəti vardı. Səfəvi şahları sonuncu iki şəhəri xüsusilə himayə etmişlər. F.Səfərli yazır ki, orta əsrlər zamanı Ordubad rayonunun Əylis kəndində böyük ticarət mərkəzi olmuş, müxtəlif ölkələrdən gələn tacirlər burada alver etmişlər. Bazarda çoxlu dükənlər, dükənlərin altında zirzəmilər olmuşdur. Bu zirzəmilər anbar rolunu oynamış, kənar yerlərdən gətirilən mallar bu anbarlarda saxlanılmışdır. Həmçinin Kəndin cənub girişində son zamanlaradək qalıqları qalan və el arasında “Qala qapısı” adlandırılan yer var idi. Bu yer orta əsrlər zamanı gömrük məntəqəsi rolunu oynamış, cənub yolu ilə şəhərə daxil olan və şəhəri tərk edən adamlar və mallar burada yoxlanılaraq, qeydiyyatdan keçmişdir [7, s. 11-17].

XVI-XVII yüzilliklərdə ölkənin ayrı-ayrı bölgələri arasında iqtisadi əlaqələrin güclənməsi, ictimai əmək bölgüsünün dərinləşməsi, əmtəə istehsalının artması və əmtəə təsərrüfatının təkamülü kimi mühüm iqtisadi amillərdən asılı olaraq Azərbaycan Səfəvi dövlətində daxili bazarın təşəkkülü prosesi gedirdi. İqtisadiyyatın bir sıra mühüm sahələrinin (sənətkarlıq, ipəkçilik və s.) inkişafı, əmtəə təsərrüfatının təkamülü, daxili və beynəlxalq ticarət əlaqələrinin güclənməsi bir çox şəhərlərin yüksəlişinə, bəzi qəsəbə və kəndlərin tədricən iqtisadi mərkəzlərə çevrilməsinə şərait yaratmışdı [8, s. 11-17]. Bu baxımdan XVI əsrin II yarısından başlayaraq karvan yollarının üzərində yerləşən Culfa şəhərinin əhəmiyyəti daha da artmış, xüsusilə beynəlxalq ipək ticarətində o mühüm rol oynamış və ticarətdə əsas məntəqələrdən birinə çevrilmişdir [9, s. 10].

Bölgənin zəngin mədəniyyəti, gözəl sənətkarlıq malları, əla növ kənd təsərrüfatı məhsulları ilə diqqəti cəlb edən geniş bazarları yolçuları buradan etinasız keçib getməyə qoymurdu. Bu işdə onlara yaşadıkları yerin Avropa ilə Yaxın Şərq ölkələrini birləşdirən Böyük İpək Yolunun üzərində yerləşməsi də kömək edirdi. Azərbaycanın inkişaf etmiş ticarət şəhərləri içərisində Naxçıvan, Ordubad, Culfa, Qarabağlar şəhərləri xüsusilə fərqlənirdilər. Təbii ki, bu ticarətlərin baş tutması üçün vacib olan məkan bazarların mövcud olması idi. Bütün Azərbaycanda olduğu kimi, Naxçıvan bölgəsində də daxili ticarətin təşkilində bazarlar mühüm yer tuturdu. Ə.Fərəcovun yazdığına görə bəzi vaxtlarda, xüsusilə Novruz bayramı ərəfəsində Ordubad bazarı yarmarkaya çevrilirdi. Bazarlarla birlikdə mağaza və dükənlər şəbəkəsi də genişlənirdi [10, s. 88-89]. Göstərilənlərin bir nümunəsi kimi, bu gün də Ordubad şəhərində öz möhtəşəm memarlıq xüsusiyyətləri ilə seçilən Qeysəriyyə bazarını qeyd etmək olar. Orta əsrlərdə üstüörtülü Qeysəriyyə bazarları Şərq ölkələrində mövcud olmuşdur. XVII əsr holland səyyahı Yan Streysin qeydlərindən məlum olur ki, belə ticarət obyektlərində mahud, ipək, qızıl və gümüş saplardan toxunmuş parçalar, bahalı daş-qaşlar, xalçalar və s. qiymətli malların satışı həyata keçirilmişdir. XVII əsrə aid Ordubad şəhərinin mərkəzində salınmış bu bazar müəyyən sənət sahələrinə aid qiymətli malların ayrıca satışının təşkil edildiyini göstərir ki, bu da ticarətin və sənətkarlığın inkişafından xəbər verir [11, s. 267]. Tarixçi alim F.Səfərli yazır ki, “Qeysəriyyə” orta əsrlər zamanı şəhər ticarətində böyük əhəmiyyət kəsb edən bazarlar qrupuna aiddir. Bəzən “Bədistan” da adlanan bu bazarlar üstüörtülü bazarlar tipinə aiddir. Adətən bahalı

mallar, xüsusilə daş-qaş, cavahirat satılan bu cür bazarlara xalq arasında «Şah bazarı» da deyilirdi [12, s. 51-53].

S.Budaqova yazır ki, XVIII əsrdə Naxçıvan bazarında irili-xırdalı 138 dükan olmuşdur. Onlardan yeddisi papaqçı, on biri çəkməçi, ikisi zərgər, beşi yəhər hazırlayan, biri qalayçı və digər sənətkarlara məxsus idi. Naxçıvan bazarında dükansız fəaliyyət göstərən peşə sahibləri də var idi ki, onları peşələri üzrə bu və ya digər yerlərə işləmək üçün dəvət edirdilər. Həmin peşə sahiblərinə daşyonan (daşkəsən), bənnə, xarrat, dülgər və b. daxil idilər. Naxçıvan diyarında maldarlığın inkişafı burada gön və dəri işləmə üzrə sənətkarlığın inkişafı üçün əlverişli zəmin yaratmışdı. Şəhərdə bu sahədə on dükan (emalatxana) fəaliyyət göstərirdi [13, s. 26].

Naxçıvan şəhəri inzibati cəhətdən dörd məhəlləyə bölünmüşdü: 1. Əlixan; 2. Şahab; 3. Qurdlar; 4. Sarbanlar. Şəhərin mərkəzində dördkünc bazar var idi. Bu bazarda üç karvansara yerləşirdi. Dükənlərin hamısı, demək olar ki, bazarda mərkəzləşmişdi [14, s. 27].

Tarixçi alim R.Məmmədov yazır ki, tarixi hələ çox qədim dövrlərə gedən Naxçıvan bazarları XVIII–XIX əsrlərdə özünün məhsul bolluğu ilə şöhrət tapmışdı. Həmin dövrdə də ticarət əsasən iki cür aparılırdı: topdansatış və pərakəndə. Lakin bazarlarda pul, çəki və ölçü vahidlərinin müxtəlifliyi ticarətin normal aparılmasında ciddi çətinliklər törədirdi. Naxçıvan bazarlarında İran, Türkiyə, Rusiya və Gürcüstanda, habelə Şuşada, Xoyda, Təbrizdə və digər şəhərlərdə kəsilmiş pullar dövriyyədə idi. Müxtəlif şəhərlərdə zərb olunmuş pulların dəyəri də bir-birindən fərqlənirdi. Xüsusilə yerli pul vahidlərinin sabit olmaması ticarətin gedişini çətinləşdirirdi. Siyasi hadisələr, habelə şəraitlə əlaqədar olaraq xanlar özlərinin pul vahidlərinin dəyərini dəyişməyə məcbur olurdular. Belə hallar da bazarlarda pul dövriyyəsini ləngidirdi [15, s. 111-112].

Başqa şəhərlərdən gələn tacirlər adətən karvansaralarda yaşayırdılar. Şəhər bazarında münasib yer olmadıqda gəlmə tacirlərə yer pulu vermək şərti ilə karvansaralarda ticarət etmək ixtiyarı verilirdi. Naxçıvan şəhərində isə ticarət əsasən bazarda aparılırdı. Bu da bazarda satılmaq üçün gətirilən mallar üzərində yerli hakimlərin nəzarət etməsinə, satıcı və alıcılardan lazımı gömrüyü vaxtında toplamaq işinə kömək edirdi. Bazar şəhərin ticarət mərkəzi olmaqla yanaşı, eyni zamanda onun ictimai həyatının da mərkəzi idi. Ölkədə baş verən bir çox yeniliklər haqqında məlumatı, son xəbərləri bazarda eşitmək olurdu. Bazar meydanında camaata carçılar vasitəsilə şəhər hakiminin, bəylərbəyinin və hətta şahın əmrləri belə çatdırılırdı [16]. Naxçıvan şəhərindəki 279 sənətkar emalatxanasından 31-i karvansaralarda, 248-i isə bazarda yerləşirdi [17, s. 51-52].

Ordubad da ticarət dükənlərinin və sənətkar emalatxanalarının cəmləşdiyi əsas mərkəzlərdən biri idi. Burada dükan və emalatxanaların sayı 197-yə çatırdı. Yerli əhalinin verdiyi məlumatlara görə, sənətkarlar əsasən Ordubad bazarının yerləşdiyi ərazidə fəaliyyət göstərmişdir. Bazar ərazisində dükan və emalatxana sahəsi tutan hər bir sənətkar, xırda tacir, xüsusi sənət və ticarət vergiləri (dəzgahbaşı, toxucu pulu və s.) ilə yanaşı, şəhər əhalisinin aşağı təbəqəsi kimi dəyər vergiləri də verməli, mükəlləfiyyətlər daşımalı idi [17, s. 51-52].

Bazarda ticarətin bütün növləri üzərinə ağır vergilər – gömrük haqqı qoyulmuşdu.

Xanlıqlar dövrü xanlığın hər bir bucağında – qala qapısından tutmuş çayların keçidlərinə qədər, hətta dini ocaqlara gedən yolların hamısında xanın adamları – rahdarlar və bacdarlar durub, gedib-gələnlərdən ağır vergilər alırdılar. Rahdarlar və bacdarların vəzifəsi, demək olar ki, eyni idi. Onların hamısı vergi toplayırdı. Buna baxmayaraq, onların fəaliyyətində müəyyən fərq var idi. Bacdarlar gələn tacir və səyyahlardan, bir növ, “torpaq-basdı” gömrüyü alırdılar. Rahdarlar isə yalnız xanlığın daxilində gömrük toplayırdılar. Satılmaq məqsədilə gətirilən mallardan həm şəhərə daxil olmaq üçün, həm də bazar meydanında satmaq üçün ayrıca gömrük haqqı alınır. Birincisi “rahdar”, ikincisi isə “mizan” gömrüyü adlandırılırdı. Mizan pulu bazarda mizan tərəzinə nəzarət edən mizandar tərəfindən yığılırdı. Bazara gətirilən mal tərəzidə çəkilir, sonra isə keyfiyyətinə və ağırlığına görə mal sahibindən pul alınır. Rahdar gömrüyünü təkcə şəhərdə deyil, bir şəhərdən başqasına gedəndə də vermək lazım gəlirdi. Əks təqdirdə rahdarlar taciri yolunu davam etdirməyə qoymurdular. Rahdar gömrüyünün miqdarı müxtəlif idi və hər şeydən əvvəl, aparılan malın sayı, ağırlığı və hansı bazarda satılacağından asılı olurdu [16].

Naxçıvan gömrükxanası Araz çayının sahilində yerləşirdi. Burada toplanılan vəsait ticarətlə əlaqədar olan müxtəlif işlərə və başlıca olaraq ticarət yollarının qorunmasına sərf edilirdi. Satılmaq məqsədilə gətirilən mallardan həm şəhərə daxil olmaq üçün, həm də bazar meydanında satmaq üçün ayrıca gömrük haqqı alınır. M.Heydərov tədqiq olunan dövrdə iki cür ticarət rüsumunun olmasını qeyd edir: 1. Adi rüsum (gömrük). Bu rüsum şəhər gömrükxanasında mal bazara çıxarılanadək alınır. 2. “Rəhdari” adlanan və ticarət yolları üzərində yerləşən müxtəlif gömrük məntəqələrində alınan yol rüsumu. Bundan başqa, ticarət yollarının qorunması üçün toplanan rüsum da “rəhdari” adlanır. Sadalanan rüsumlarla yanaşı, tacirlərdən əlavə olaraq, xidmət haqqı (“xuddamiyə”), malların böyük tərəzilərdə çəkilməsi üçün “rəsm-i qapan” kimi digər rüsumlar da toplanır. Mal bazara çıxarıldıqdan sonra onun kəmiyyət və keyfiyyəti nəzərə alınaraq, “rüsum-i mizan” adlanan bazar rüsumu alınır.

Beləliklə, Azərbaycanda, o cümlədən Naxçıvanda hələ orta əsrlərdən meydana gəlmiş bazar münasibətlərinin yaranması sonrakı dövrlərdə daha da inkişaf etmiş və bununla da ölkə iqtisadiyyatının əhəmiyyətli inkişafına təkan vermiş, həmçinin Yaxın Şərqi ölkələrində bölgəyə olan diqqət daha da artmışdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan tarixi: 7 cildə. II c. Bakı: Elm, 2007, 491 s.
2. Gözəlova Y.H. Orta əsrlərdə Avrasiyanın ticarət əlaqələri. Bakı: 2012, 295 s.
3. Məmmədov R. Naxçıvan şəhərinin tarixi oçerki. Bakı: Elm, 1977, 158 s.
4. Статистическое описание Нахичеванской провинции. Составитель В. Г. Санктпетербургъ: 1833, 284 с.
5. Şarden C. Səyahətnamə. Fransız dilindən tərcümə edəni Vəqif Aslanov. Bakı: Elm, 1994. 96 s.
6. Qənbərova G. Azərbaycanın memarlıq tarixində Naxçıvanın şəhərsalma mədəniyyəti. <http://www.qedim.nakhchivan.az/index.php>
7. Səfərli H.Y. Yuxarı Əylis: tarixi və abidələri AMEA Naxçıvan Bölməsinin Xəbərləri: Naxçıvan: Tusi, 2007, № 3, s. 11-17.
8. Süleymanov N. Səfəvi dövlətində ölkədaxili iqtisadi əlaqələrin qurulmasında şəhərlərin rolu. Tarix və onun problemləri. 2013, № 3, s. 11-17.
9. Səfərli H.Y. Culfa bölgəsinin epiqrafik abidələri. Bakı: Elm, 2002, 80 s
10. Фараджев А.С. Ордубад. Историко-экономический очерк. Баку: Азернешр, 1970, 151 с.
11. Naxçıvan abidələri ensiklopediyası. Naxçıvan: 2008, 520 s.
12. Səfərli H.Y. Ordubad qeysəriyyəsi. "Elm və həyat" jurnalı, 2011, № 4, s. 51-53.
13. Budaqova S. Naxçıvan diyarının tarixi coğrafiyası (XVIII əsrin II yarısı-XIX əsrin I qərinəsi). Bakı: Elm, 1995, 96 s.
14. Əliyev F.M. XVIII əsrin birinci yarısında Azərbaycanda ticarət. Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının nəşriyyatı, Bakı: 1964, 124 s.
15. Nəcəfli T. XV-XVI əsrlərdə Naxçıvanın ictimai-iqtisadi həyatı www.strategiya.az/old
16. Гейдаров М.Х. Города и городское ремесло Азербайджана XIII-XVII вв. Баку: ЭЛМ, 1982, 284 с.
17. Mustafayev C. Xanlıqlar dövründə Azərbaycanda sənətkarlıq. Bakı: Elm, 2002, 272 s.

Сара Гаджиева

РАЗВИТИЕ БАЗАРОВ В НАХЧЫВАНЕ В СРЕДНИЕ ВЕКА

РЕЗЮМЕ

В статье говорится о развитии торговли в средние века, положение базаров в Нахчыване, которое имеет важное значение в Нахчыванском регионе. Отмечается, что в средние века базары, как объект торговли, приобретают важное значение в мировой и региональной торговле, а также в развитии экономики и торговых связей. В результате в Нахчыванском регионе развивалась торговля и повысились интересы стран Ближнего Востока и Европы к региону.

Sara Hajiyeva

THE DEVELOPMENT OF BAZARS (MARKETS) IN NAKHCHIVAN IN THE MIDDLE AGES

SUMMARY

The article deals with the development of trade in the Middle Ages, the position of bazaars in Nakhchivan, as an important feature of the Nakhchivan region. It is noted that, bazaars as an object of trade in the Middle Ages have become important in world and regional trade, as well as in the development of the economy and trade relations. This led to the development of trade in the Nakhchivan region and increase of the Middle Eastern and European countries in the region.